

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2022.11.4>
УДК 336.2

Любов Ярославівна **ШЕВЧЕНКО**

к. е. н., доцент кафедри, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2188-1735>
e-mail: shevchenko@donnuet.edu.ua

Анастасія Валеріївна **КУЛІШ**

студентка, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5332-0604>
e-mail: kulish@donnuet.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Статтю присвячено визначенню особливостей обліку і оподаткування на сільськогосподарських підприємствах, принципів, переваг та недоліків. Сільське господарство належить до провідних галузей економіки нашої країни. Особливістю цієї галузі є те, що предметом праці є природа, тобто земля та живі організми. Оскільки сільське господарство є специфічною галуззю, тому виникають особливості ведення бухгалтерського обліку. Сьогодні в Україні сільськогосподарська галузь розвивається, але потребує удосконалення та оптимізації її функцій. Також за останні роки внесено багато змін у нормативно-правових та законодавчих актах, котрі регулюють ведення бухгалтерського обліку. Але відповідно до практичного досвіду нововведення у цьому секторі потребують більшого детальнішого вивчення, оскільки разом зі змінами виникають певні особливості ведення й регулювання обліку сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: оподаткування, сільськогосподарські підприємства, удосконалення, бухгалтерський облік, фінансова звітність

ВСТУП

Ринкове сільське господарство в Україні будувалося за рахунок державної підтримки, до якої можна віднести особливі податкові умови для суб'єктів цієї галузі. Багато науковців стверджують, що сільськогосподарська галузь завжди потребує державної підтримки. Податкова модель сільськогосподарської галузі, яка зараз існує в Україні, створювалась як тимчасова за необхідності підтримувати сільськогосподарські підприємства, які також знаходились в умовах кризи у 1990-х рр. Сьогодні сільськогосподарська галузь має багато відмінностей від тієї, що існувала раніше, тому необхідно покращувати та вдосконалювати цей напрям відповідно до загальноприйнятих стандартів.

МЕТА роботи полягає у визначенні особливостей обліку та оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств, його принципів, переваг і недоліків.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Питанню вивчення аспектів обліку і оподаткування на сільськогосподарських підприємствах приділяло увагу багато науковців, але серед них є як закордонні, так і вітчизняні. Значний внесок у розгляд цього питання внесли такі науковці: Дж. Ст. Мілль, Дж. Кейнс, Р. Лукас, К. Макконел, Р. Солоу та ін. Серед вітчизняних вчених слід виділити О. Бетлія [1], Ю. Лупенко [2], Л. Тулуш [2] та ін.

Для досягнення поставленої мети у роботі використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження. Використано методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, індукції та ін.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сьогодні головним джерелом поповнення дохідної частини державного бюджету є податки – грошові відносини, котрі відбуваються між державою та фізичними чи юридичними особами через відчуження або закріплення за ними певної вартості національного про-

дукту та створення державного фонду фінансових ресурсів [3]. Саме з їх допомогою можлива реалізація розподільної функції фінансів.

Завдяки наявній податковій політиці має відбуватися компроміс інтересів кожного учасника економічних відносин, починаючи від уряду до звичайних громадян. Оподаткування належить до вагомих складників системи фінансового регулювання розвитку сільськогосподарських підприємств, важливим чинником впливу на рішення проблем, які пов'язано з сільськогосподарською галуззю. Саме від нього залежить продовольча безпека країни, стимулювання господарської активності в селах, охорона та збереження навколишнього середовища, підвищення рівня зайнятості та життя сільського населення.

Сільськогосподарські підприємства впливають на рівень соціальної стабільності у країні, оскільки вони формують продовольчу безпеку. У складанні податкового механізму в сільському господарстві потрібно враховувати особливості, котрі зображено на рис. 1.

Рис. 1. Особливості складання податкового механізму в сільському господарстві

Податкова система у відтворенні фіскальних функцій пов'язана господарськими підприємствами. Податки мають вплив як на фінансово-економічний стан сіль-

ськогосподарських підприємств – величину прибутку, оборотні кошти, так і на їх особливості – форму власності, рентабельність виробництва, конкурентоспроможність. Саме ці чинники прямо мають вплив на формування бази оподаткування та у подальшому на економічний стан суб'єктів господарювання [4].

Ефективні сільськогосподарські підприємства можливі за підтримки держави, державному регулюванні. Ця допомога надається у таких варіантах:

- часткове бюджетне відшкодування вартості висіяного високорепродуктивного насіння сільськогосподарських культур;
- фінансовий лізинг;
- надання бюджетних субсидій, які розраховуються на одиницю оброблених угідь;
- створення спеціальних режимів й механізмів оподаткування;
- цільові державні програми [5].

З метою покращення функціонування сільськогосподарського виробництва необхідно вдосконалювати відповідну структурну політику шляхом створення та розвитку організаційно-економічних механізмів.

Для ефективного функціонування сільського господарства необхідний сформований економічний механізм регулювання, за якого всі підрозділи національної економіки мають стартові умови господарювання [6].

Серед принципів функціонування системи оподаткування відповідної сфери можна виділити принцип пропорційності та рівнозначності. За допомогою цих принципів сплата податків юридичних осіб буде відбуватися у певній частці, залежно від отриманого прибутку та у майбутньому буде забезпечувати виплату однакових податків та зборів суб'єктам підприємницької діяльності [2].

Сьогодні система оподаткування сільськогосподарських підприємств потребує змін для того, щоб вирівняти конкурентне середовище, створити належні умови для малого та середнього аграрного бізнесу, також потрібно збільшити рівень конкурентоспроможності форм господарювання в селах, що допоможе покращити сільський рівень зайнятості й ресурсну базу бюджету сільських громад. Варто ввести диференційований підхід оподаткування деяких категорій сільськогосподарських підприємств. Розмір податкового навантаження в Україні можливо регулювати за допомогою земельного податку.

Продуктивна діяльність сільськогосподарських підприємств також залежить від достовірної та своєчасної облікової інформації з формування фінансових результатів. Потрібно підтримувати ефективне функціонування підприємств за допомогою якісної інформації про його фінансову діяльність. Також для ефективного ведення бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємств потрібно зробити перехід від журнально-ордерної форми ведення обліку до автоматизованої системи управління й обліку. В результаті саме це збільшить рівень ефективності підприємств сільськогосподарської галузі.

Для сільськогосподарських підприємств є декілька режимів оподаткування, котрі вони використовують у своїй діяльності. До них належить: загальна система оподаткування, єдиний сільськогосподарський пода-

ток та спрощена система оподаткування. Два режими вважаються спеціальними, та для їх використання, сільськогосподарські підприємства мають дотримуватися вимог, які відображено у Податковому кодексі України. До податкової пільги, котра є у сільськогосподарських підприємств, належить єдиний податок (ЄП) четвертої групи. Підприємства мають добровільну можливість переходу на цей податок, але важливим фактором є те, що не менше 75 % загального доходу підприємства повинні складати доходи від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва. Ті сільськогосподарські підприємства, котрі належать до ЄП четвертої групи звільняються від сплати податку на прибуток, податку на майно, котре використовують у виробничій діяльності, податок на додану вартість, інші податки сплачуються на загальних підставах [7].

Облік у сільськогосподарській галузі має певні особливості, наприклад, підрозділи всередині господарства виконують роботу та надають послуги один одному, і водночас значна частина готової продукції знову використовується у процесі виробництва: насіння для посіву, корми для вирощування тварин, перероблення сільськогосподарської продукції. Завжди виникає ситуація, коли готова продукція рослинництва йде на корм тваринам, а готова продукція тваринництва не тільки продається, але й використовується у рослинництві.

Сьогодні бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах здійснюється з урахуванням – П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 30 «Біологічні активи», методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів, котрі затверджені наказом Міністерства фінансів України № 2 від 10.01.2007 р., методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, котрі затверджені наказом Міністерства фінансів України № 1315 від 29.12.2006 р. Облік врожаю сільськогосподарської продукції здійснюється за допомогою єдиних форм первинних документів. Міністерство аграрної політики та продовольства створили спеціальні реєстри для документального оформлення готової продукції, котрі використовують лише у сільськогосподарській галузі.

Облік сільськогосподарської продукції здійснюється за допомогою рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». За дебетом цього рахунку можна побачити, що продукція надійшла за сервісною вартістю, а за кредитом – продукція списана на реалізацію або для власного використання.

Основними пропозиціями з вдосконалення системи оподаткування є: сформулювати та уточнити перелік платників ЄП четвертої групи, надати платникам податку право самостійно обирати об'єкти оподаткування зі зміною податкової ставки. Також, щоб покращити облік сільськогосподарської галузі, можна створити програму на державному рівні для ведення бухгалтерського обліку та внесення всіх даних сільськогосподарських господарств.

ВИСНОВКИ

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що сільськогосподарські підприємства належать до однієї із головних галузей державної еко-

номіки. Якщо підвищити ефективність відповідної сфери, в результаті буде отримано позитивний вплив на розвиток економіки України. Сільськогосподарська галузь уже протягом декількох років забезпечує понад 40 % виручки від експорту. Міністерство аграрної політики та продовольства повинно слідувати за тим, щоб Україна і в подальшому займала лідерські позиції та відбувалась адаптація до нових умов.

Оподаткування сільськогосподарських підприємств повинно проводитись диференційовано. Це залежить від масштабів виробництва, пріоритетів розвитку видів сільськогосподарської діяльності, факторів впливу на ціну продукції.

Сільськогосподарська сфера діяльності має необхідність у введенні в дію ефективного механізму страхування, переведення обліку у автоматизовану систему.

Список використаних джерел

1. Бетлій О. ПДВ у сільському господарстві, Українські реалії та міжнародний досвід. 2014. URL: https://apd-ukraine.de/images/APD_APR_07-2014_VAT_in_agriculture_ukr.pdf
2. Лупенко Ю.О., Тулуш Л.Д. Оподаткування сільського господарства в умовах трансформації спеціальних податкових режимів. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 5-17.
3. Тулуш Л.Д. Концептуальні засади реформування та розвитку системи оподаткування сільськогосподаровиробників. *Економіка АПК*. 2017. № 7. С. 62.
4. Крамарьов О.С. Удосконалення фінансового стимулювання раціонального аграрного землекористування в Україні. *Ефективна економіка*. 2016. 4 с.
5. Ярош М.В. Оптимізація оподаткування ПДВ: оцінка рівня податкового навантаження при оподаткуванні сільськогосподарських продуктів. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 6(2). С. 159-163.
6. Новак Н.П., Коваль С.В., Круковська Е.В. Особливості системи оподаткування сільськогосподарських підприємств в Україні та напрями її вдосконалення з врахуванням зарубіжного досвіду. *Економічний вісник університету*. 2018. № 39. С. 29-37.
7. Податковий кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

References

1. Betlii O. VAT in agriculture, Ukrainian realities and international experience. 2014. URL: https://apd-ukraine.de/images/APD_APR_07-2014_VAT_in_agriculture_ukr.pdf (in Ukrainian).
2. Lupenko Yu.O., Tulush L.D. Taxation of agriculture in the conditions of transformation of special tax regimes. *Economy of agro-industrial complex*. 2016. № 1. pp. 5-17. (in Ukrainian).
3. Tulush L.D. Conceptual principles of reform and development of the taxation system of agricultural producers. *Economy of agro-industrial complex*. 2017. № 7. P. 62. (in Ukrainian).
4. Kramarov O.S. Improvement of financial stimulation of rational agricultural land use in Ukraine. *Efficient economy*. 2016. 4 p. (in Ukrainian).
5. Yarosh M.V. Optimization of VAT taxation: assessment of the level of the tax burden in the taxation of agricultural products. *Economic Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy*. 2016. № 6(2). P. 159-163. (in Ukrainian).
6. Novak N.P., Koval S.V., Krukovska E.V. Peculiarities of the system of taxation of agricultural enterprises in Ukraine and directions for its improvement, taking into account foreign experience. *Economic Bulletin of the University*. 2018. № 39. P.29-37. (in Ukrainian).
7. Tax Code of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (in Ukrainian).

Liubov SHEVCHENKO

PhD in Economics, Associate Professor of department, Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2188-1735>
e-mail: shevchenko@donnuet.edu.ua

Anastasiia KULISH

student, Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5332-0604>
e-mail: kulish@donnuet.edu.ua

PECULIARITIES OF ACCOUNTING AND TAXATION AT AGRICULTURAL ENTERPRISES

The paper is devoted to determining the features of accounting and taxation at agricultural enterprises, principles, advantages and disadvantages for further improvement. Agriculture is one of the leading branches of our country's economy. In recent years, there have been significant changes in the organization of accounting of agricultural enterprises. A number of changes to the legislative and regulatory acts regulating accounting at these enterprises were put into effect. The taxation system on which agricultural enterprises can be subject to changes has also undergone changes, in particular, the system of fixed taxation, on which all agricultural enterprises have been for a long time, has been abolished, and a single tax for payers of 4 groups of agricultural producers has been introduced. Today, the agricultural industry in Ukraine is developing and needs improvement and optimization of its existing functions. However, as modern practical experience shows, the application of innovations in accounting and taxation in the agricultural sector requires a more detailed and qualitative study, since along with the changes there are many problems related to keeping and regulating accounting at agricultural enterprises. Market agriculture in Ukraine was built at the expense of good state support, which includes special tax conditions for subjects of this industry. Many scientists claim that the agricultural industry always needs state support. The tax model of the agricultural sector, which currently exists in Ukraine, was created as a temporary one because it was necessary to support agricultural enterprises, which were also in crisis conditions in the 90s. Today, the rural industry has many differences from the one that existed before, so it is necessary to improve and improve this direction according to generally accepted standards.

Keywords: *taxation, agricultural enterprises, improvement, accounting, financial reporting*